

Raadsbrief ter informatie

Postadres:
Gemeente Almelo
Postbus 5100
7600 GC Almelo

Aan de raad van de gemeente Almelo

Bijlage Datum
 28 maart 2025

Onderwerp
Besluitvorming kerntakendiscussie SamenTwente

Geachte leden van de raad,

Met deze radenbrief informeren wij u over de besluitvorming in het Algemeen Bestuur SamenTwente naar aanleiding van het eindrapport: 'Samen goed(e) keuzes voor SamenTwente' dat als bijlage bij deze brief is gevoegd.

Aanleiding kerntakendiscussie

Tijdens de vergadering van het algemeen bestuur SamenTwente (AB) op 17 januari 2024 zijn een aantal thema's aan de orde geweest waarvoor SamenTwente geen structurele financiële oplossing kon vinden. Het ging hierbij om een drietal majeure inhoudelijke ontwikkelingen: Forensische Geneeskunde, Veilig Thuis Twente en informatieveiligheid en privacy. Daarnaast werd financiering gevraagd op een aantal 'kleinere' financiële knelpunten op Milieu & Gezondheid en het meldpunt Woningvervuiling. Dit spanningsveld en effect op de begroting is ook toegelicht in de ontwikkelingsbrief en kaders begroting 2025 van SamenTwente, waarover u bent geïnformeerd. Ook de ontwikkelingsbrief en kaders begroting 2026 gaat hierop in.

Het AB heeft naar aanleiding van deze ontwikkelingen op 14 februari 2024 besloten een discussie te gaan voeren over de kerntaken van SamenTwente. Door de afname van rijksmiddelen enerzijds en grote maatschappelijke opgaven anderzijds ontstaat er spanning tussen ambitie en de inzet van middelen. De financiële ontwikkeling van gemeenten vraagt om een brede afweging op inzet van middelen om ambities te realiseren.

Via de kerntakendiscussie wordt ook actief invulling gegeven aan de Kaderbrief Twentse zienswijze, die bij de behandeling van de begroting 2025 door diverse gemeenteraden is afgegeven. Via de kaderbrief zijn alle gemeenschappelijke regelingen opgeroepen om te anticiperen op de gemeentelijke bezuinigingsopgaven in verband met het zogeheten 'ravijnjaar'. Via de kerntakendiscussie neemt SamenTwente hierin haar verantwoordelijkheid als verlengd lokaal bestuur.

Proces kerntakendiscussie

Het AB wilde inzicht verkrijgen in de taakuitvoering (onder meer in wettelijke en niet-wettelijke taken), het ambitieniveau en de daarbij behorende middelen. Het AB wilde een fundamentele, toekomstgerichte inhoudelijke discussie voeren. Tijdens de zomer van 2024 zijn de taken van

SamenTwente in kaart gebracht. In werksessies hebben medewerkers van gemeenten en van SamenTwente nagedacht over mogelijkheden om taken anders of niet meer uit te voeren.

In juli en november 2024 bent u door middel van informerende brieven op de hoogte gebracht van de kerntakendiscussie. Ook zijn er op 16 oktober 2024 en 12 maart 2025 regionale raadsbijeenkomsten georganiseerd, waarin raadsleden uit vrijwel alle gemeenten zijn bijgepraat en gelegenheid hadden om vragen te stellen en mee te denken over de kerntakendiscussie. De effecten van mogelijke keuzes zijn uitgewerkt in het eindrapport van Lysias Advies.

Reflecties en bevindingen

Met het bespreken en vaststellen van het eindrapport heeft het AB de volgende reflecties en bevindingen onderschreven:

- Overhevelen regionale taken naar lokaal gaat gepaard met een groot waterbedeffect. Het AB concludeert dat het overdragen van regionale taken naar lokaal niveau leidt tot een verschuiving van kosten en capaciteit, het zogeheten 'waterbedeffect'. In sommige gevallen is het lokaal organiseren van bijvoorbeeld meldpunten niet haalbaar voor alle gemeenten.
- SamenTwente voert haar takenpakket efficiënt uit in vergelijking met andere regio's. Uit een benchmarkanalyse blijkt dat SamenTwente vrijwel overal haar taken uitvoert met minimale inzet van middelen.
- Een nulscenario zoals gevraagd in de kaderbrief is inhoudelijk niet realistisch. Het AB concludeert dat een nulscenario niet uitvoerbaar is op basis van de inhoudelijke analyses en afwegingen. De wens tot een nulscenario brengt een financieringsvraagstuk met zich mee.
- Besparingen kunnen alleen gerealiseerd worden door formatieafbouw. Formatieafbouw heeft directe gevolgen voor de uitvoeringskracht van SamenTwente. Een keuze voor scenario Kern vermindert de flexibiliteit van de organisatie waardoor inspelen op ontwikkelingen en maatwerkvragen bemoeilijkt wordt.
- Financiële druk zet solidariteit tussen stedelijke en landelijke gemeenten onder druk. Er is een verschil in behoefte tussen stedelijke en landelijke gemeenten. Waar thematiek speelt in de stedelijke gemeenten is er behoefte vast te houden aan het Koers scenario, terwijl meer landelijke gemeenten terug willen naar Kern. Op andere thema's waar het gaat om het in kunnen zetten van specialistische kennis is er een omgekeerd beeld. De grotere gemeenten hebben daar behoefte aan Kern. De grotere gemeenten verwachten dat deze kennis in hun eigen organisatie aanwezig is, terwijl kleinere gemeenten dit niet of moeilijk kunnen organiseren en daarom willen vasthouden aan Koers.

Autonome ontwikkelingen

In het eindrapport komen Veilig Thuis Twente en Forensische Geneeskunde terug als autonome ontwikkelingen waarbij om een vergelijkbaar structureel bedrag gevraagd wordt zoals in de vergadering van het AB van 17 januari 2024 aan de orde is geweest. Het eindrapport onderschrijft dat de gevraagde bedragen het minimaal benodigde zijn om haar wettelijke taken op een minimumniveau uit te voeren. Het AB heeft besloten om SamenTwente de structurele bedragen toe te kennen voor de Forensische Geneeskunde en Veilig Thuis Twente.

Rondom het gevraagde bedrag voor Veilig Thuis Twente heerste nog wat onduidelijkheid. Deze onduidelijkheid is uit de lucht gehaald door constructieve gesprekken tussen Veilig Thuis, het ambtelijk overleg en een afvaardiging van het DB. Er is duidelijk gemaakt waarom het bedrag

nodig is en er zijn een aantal afspraken met Veilig Thuis Twente gemaakt. Onder voorbehoud van deze afspraken heeft het AB het structurele bedrag toegekend.

Overzicht kerntaken en het voorkomen van toekomstige discussie

In de kerntakendiscussie is uitgebreid onderzocht wat de kerntaken van SamenTwente zijn. Deze zijn samengevat beschreven in het eindrapport. In de bijlagen van het eindrapport zijn volledige informatiesets per organisatieonderdeel uitgewerkt. Hierin staat beschreven welke kerntaken en welke maatwerktaken elk organisatieonderdeel van SamenTwente uitvoert en welke opdracht en/of verplichting hieraan ten grondslag ligt. Het AB heeft de kerntaken zoals beschreven in het eindrapport vastgesteld.

Besluitvorming AB over thema's

De keuzes vloeien voort uit de financiële realiteit van het ravijnjaar 2026. Hierdoor wordt het steeds lastiger om taken op hetzelfde niveau te blijven uitvoeren. De huidige keuzes zorgen ervoor dat de basis behouden blijft. SamenTwente voert de kerntaken uit met maximale inzet en blijft samenwerken met gemeenten en partners om maatschappelijke impact te realiseren.

Op zes thema's had het AB voor bespreking in haar vergadering op 26 maart nog geen overeenstemming. Het ging hierbij om de thema's:

- Gezonde School Aanpak
- Seksuele Gezondheid
- Milieu & Gezondheid
- Gezondheidsbevordering
- Meldpunt Woningvervuiling
- Meldpunt Zorgwekkend Gedrag

Het AB heeft besloten om op alle thema's de huidige inzet te handhaven en deze mee te nemen in de begroting voor 2026 die voor zienswijze aan u voorgelegd zal worden. Rondom de 'Gezonde School Aanpak' heeft het AB gewijzigd besloten. In plaats van deze te handhaven en structureel te blijven financieren, is de financiering van de Gezonde School Aanpak van structurele financiering bijgesteld naar incidentele financiering tot en met 2026 in afwachting van de ontwikkelingen in het Aanvullende Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA). Het AZWA is de aanvulling op het Integraal Zorgakkoord (IZA). Mogelijk wordt de Gezonde School Aanpak opgenomen in het AZWA en krijgt het daarmee een financieringsstroom vanuit het Rijk vergelijkbaar met de specifieke uitkering vanuit het IZA. In 2026 zal het AB opnieuw overwegen op welke wijze de Gezonde School Aanpak in 2027 en verder wordt geborgd.

De autonome ontwikkelingen leiden tot een structurele financiële uitzetting. De optelsom van het financieel effect van de besproken voorstellen, met een mogelijk besparingspotentieel binnen de besluitvorming over de thema's, was op voorhand al kleiner dan de kostenstijging naar aanleiding van de autonome ontwikkelingen.

Aanvullende opdrachten

Het AB heeft een duidelijke prioritering gegeven aan de pijler '*Jeugd*', zowel op inhoud als op structuur en samenwerking. Het AB heeft ook erkend dat de pijler '*Jeugd*' breder is dan het takenpakket van SamenTwente. Daarom wordt voor deze pijler een aparte bestuurlijke opdracht, '*Prioritaire opgave jeugd*', uitgewerkt.

Daarmee is de pijler '*Jeugd*' buiten de scope van de kerntakendiscussie gehouden. In het eindrapport zijn voorstellen gemaakt die een relatie hebben met deze brede opdracht en daarin meegenomen worden. Deze zijn inhoudelijk in de kerntakendiscussie niet behandeld. De verwachting is dat bij de pijler '*Jeugd*' het grootste besparingspotentieel behaald kan worden.

Brede opdracht 'prioritaire opgave jeugd'

Het AB heeft de brede opdracht Jeugd besproken aan de hand van een notitie die door de gemeente Enschede is ingebracht. De AB leden hebben hun inbreng gegeven en Enschede gaat verder om een klankbordgroep in te richten en met een verder uitgewerkt voorstel terug te komen bij het AB. Daarbij is aandacht gevraagd voor de verschillen tussen gemeenten, gelijke inzet binnen gemeenten op preventie en de voorkant van de jeugdhulp keten. In de klankbordgroep zal een goede vertegenwoordiging komen van de verschillende gemeenten op bestuurlijk, ambtelijk en managementniveau.

Opdracht op Samenwerking 'het Samen van SamenTwente'

Het Samenwerkingsvraagstuk is breder dan enkel de samenwerking binnen de pijler 'Jeugd'. Hierbij ligt het vraagstuk voor: 'Hoe werken we zo effectief en efficiënt mogelijk samen in Twente? In het eindrapport is een opdrachtformulering opgesteld waarin een aantal aandachtspunten naar voren zijn gekomen die geadresseerd zullen worden binnen deze opdracht. Het DB heeft het AB voorgesteld om het DB de opdracht te geven om de opdrachtformulering verder uit te werken en met een uitgewerkt plan terug te komen bij het AB. Een aantal gemeenten heeft de handreiking gedaan om ambtelijk bij te dragen in de verdere uitwerking van het plan. Hierin komen ook punten aan bod zoals gevraagde inzet van gemeenten in tijd en capaciteit, de inzet van een onafhankelijke procesbegeleider en de scope van de opdracht aangezien samenwerking in de regio breder gaat dan enkel de samenwerking rondom SamenTwente.

Proactief in gesprek over kerntaken

Begin 2024 heeft gemeente Almelo via een motie het initiatief genomen voor deze kerntakendiscussie. Reden hiervoor was het eerder in deze brief genoemde verzoek van SamenTwente om aanvullende financiering in combinatie met de steeds verder onder druk staande gemeentefinanciën. Een nadere uitleg was nodig: waarom aan de ene kant substantiële aanvullende bekostiging van SamenTwente nodig terwijl aan de andere kant lokaal fors (moet) worden bezuinigd?

In de kerntakendiscussie is het gesprek gevoerd langs de lijn van de inhoud, met daarbij steeds het financiële perspectief in het achterhoofd. Uiteraard was er daarbij de hoop dat door deze kerntakendiscussie bespaard kon worden op SamenTwente en/of er minder aanvullende financiering nodig zou zijn. Dat dit niet het geval is, is door de kerntakendiscussie en daarmee gepaard gaande besluitvorming in het AB duidelijk geworden.

Gemeente Almelo heeft aangegeven zowel ambtelijk als bestuurlijk graag bij te dragen aan beide aanvullende opdrachten.

Vervolg

SamenTwente zal de door het Algemeen Bestuur gemaakte keuzes verwerken in haar begroting voor 2026. U ontvangt deze begroting uiterlijk 10 april 2025. Vervolgens heeft u gelegenheid om een zienswijze in te dienen. De besluitvorming over de begroting SamenTwente staat vooralsnog gepland op 10 september 2025.

